

DOI: <https://doi.org/10.32782/ecovis/2024-1-12>
УДК 338.43

Глушков Олег Анатолійович

директор,

Відокремлений структурний підрозділ

«Фаховий коледж нафтогазових технологій, інженерії та інфраструктури сервісу

Одеського національного технологічного університету»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-5954-5541>

Прусова Галина Леонідівна

кандидат сільськогосподарських наук, старший науковий співробітник,

Інститут тваринництва Національної академії аграрних наук України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2604-5720>

ПОБУДОВА МОДЕЛІ ЕФЕКТИВНОГО ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙ В ГАЛУЗІ ТВАРИННИЦТВА ТА ПЕРЕРОБКИ

У статті досліджено аспекти впровадження інновацій в галузі тваринництва та його переробки з метою підвищення ефективності виробництва та забезпечення продовольчої безпеки. Стаття має на меті обґрунтувати модель ефективного впровадження інновацій у сфері тваринництва та переробки, яка забезпечить інтеграцію технологічних, організаційно-економічних та інформаційно-логістичних складових для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та сталого розвитку агропродовольчого сектора. В статті проаналізовано підходи до розуміння поняття аграрні інновації, та визначено, що в агропромисловому виробництві інновації слід розглядати як впровадження у господарську практику результатів наукових досліджень і розробок, що спрямовані на підвищення ефективності аграрного виробництва. Запропоновано модель ефективного впровадження інновацій, що, у порівнянні з існуючими, ґрунтується на поєднанні технологічних, організаційно-економічних та інформаційно-логістичних компонентів, та забезпечує структурну та функціональну інтеграцію інноваційного процесу. Обґрунтовано поетапну стратегію реалізації запропонованої моделі ефективного інноваційного розвитку, що, у порівнянні з існуючими, передбачає аналітично-підготовчий, інституційно-організаційний, технологічно-впроваджувальний, економіко-логістичний, освітньо-комунікаційний етапи та етапи моніторингу і коригування.

Ключові слова: інновації, агроінновації, тваринництво, переробка продукції тваринництва, сталий розвиток, конкурентоспроможність.

Oleg Glushkov

Head,

Separate structural subdivision "Professional College of Oil and Gas Technologies, Engineering and Service
Infrastructure of Odesa National University of Technology"

Galyna Prusova

PhD in Agricultural Sciences, Senior Researcher,

Livestock Farming Institute

at the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine

THE DEVELOPMENT OF A MODEL FOR THE EFFECTIVE IMPLEMENTATION OF INNOVATIONS IN LIVESTOCK AND ITS PROCESSING

The article examines aspects of implementing innovations in the livestock sector and its processing to enhance production efficiency and ensure food security. The study aims to develop a model for the effective implementation of innovations in livestock and processing, ensuring the integration of technological, organizational-economic, and information-logistics components to enhance productivity, competitiveness, and the sustainable development of the agri-food sector. The article analyzes approaches to understanding the concept of agricultural innovations. It determines that in agro-industrial production, innovations should be considered as the implementation of the results of scientific research and development into economic practice, aimed at improving the efficiency of the agricultural output. The study substantiates a classification of innovative solutions applied at different stages of value chains in livestock, including technological, organizational-managerial, logistical, marketing, environmental, and social innovations. The integration of digital technologies, biotechnologies, automated systems, and modern management

© Глушков О.А., Прусова Г.Л., 2024

methods enables the creation of high-tech agricultural clusters, thereby increasing the competitiveness of products in both domestic and international markets. A model for the effective implementation of innovations is proposed, which, compared to existing models, is based on the combination of technological, organizational-economic, and information-logistics components, ensuring the structural and functional integration of the innovation process. The application of a structural-functional approach enables the evaluation of the contribution of each system element to overall efficiency and the design of strategies for the sustainable development of the sector. The proposed model's functions, including innovative production, processing, economic, logistical, and information analysis, ensure the comprehensive modernization of processes from primary production to final consumption. A phased strategy for implementing the proposed model of effective innovation development is substantiated, which, compared to existing approaches, includes analytical-preparatory, institutional-organizational, technological-implementation, economic-logistical, educational-communicational stages, as well as monitoring and adjustment stages. Overall, the study demonstrates that systematic implementation of innovations in livestock and its processing serves as a powerful strategic direction for increasing the efficiency of the agri-food sector, ensuring food security, and forming long-term competitive advantages at the national and international levels.

Keywords: innovations, agricultural innovations, livestock, livestock product processing, sustainable development, competitiveness.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку галузі тваринництва та її переробки, відзначається стрімким зростанням вимог до якості продукції, екологічної безпеки виробництва та конкурентоспроможності підприємств у глобалізованому середовищі. За таких умов запорукою підвищення ефективності діяльності виступає впровадження інновацій, які здатні забезпечити технологічний прорив, підвищення продуктивності та оптимізацію виробничих процесів. Попри значний науково-технічний потенціал та наявність окремих успішних прикладів використання інноваційних рішень, вітчизняне тваринництво продемонструвало фрагментарність та не системність впровадження новітніх технологій.

Така ситуація пов'язана з недостатнім рівнем інституційного, організаційного та фінансового забезпечення інноваційного процесу. Адже, відсутність цілісної моделі ефективного впровадження інновацій призводить до розриву між науково-технічними розробками та їх практичним застосуванням. Попередні дослідження вчених виявили низький рівень інтеграції цифрових технологій, систем автоматизації, біотехнологічних рішень та сучасних методів управління, що обмежує можливості галузі у досягненні високих стандартів ефективності та сталого розвитку.

Все вище зазначене робить побудову моделі ефективного впровадження інновацій у галузі тваринництва та переробки вкрай актуальною. Така модель дозволила б поєднати економічні, організаційні, технологічні та екологічні аспекти, враховувала б особливості функціонування різних підприємств та забезпечувала б їх конкурентоспроможність у довгостроковій перспективі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням інноваційного розвитку аграрного сектору присвячено велику кількість праць. Так, Кот О. В. [1] висвітлює теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору, зокрема роль організаційно-економічного забезпечення та необхідність

інтеграції інноваційних процесів у всі складові виробничого циклу. Вчені Танклевська Н. С., Коковіхін С. В., Кириченко Н. В. [2] зосередились на інноваційних підходах до розвитку зрошувальних меліорацій, розглядаючи інновації як засіб підвищення ефективності на локальному та регіональному рівнях. Демиденко Л. М. [3] визначив організаційно-економічні напрями інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств та підкреслив їх роль і формуванні доданої вартості та підвищенні продуктивності. Вчені Шпикуляк О. Г. та Грицаєнко М. І. [4] досліджували соціальну та економічну ефективність інноваційної діяльності в аграрній сфері, розглядаючи інновації як комплексний механізм підвищення конкурентоспроможності. Дослідниця Білінська В. [5] описала сучасні інноваційні технології та окреслила перспективи їх впровадження в сільському господарстві. Волощук К. Б. та Лісевич Н. А. [6] досліджують інноваційно-інвестиційний розвиток виробництва продукції тваринництва, підкреслюючи взаємозв'язок технологічних нововведень та економічних результатів. Мазуренко О. В. [7] запропонував концептуальний підхід до розвитку інноваційно-орієнтованого свиначарства, наголошуючи на системності та комплексності впровадження технологій [Мазуренко О. В., 2015]. Андрушків Б. М. [8] розглядав модернізацію підприємств як джерело конкурентної переваги, а Гацько А. Ф. [9] визначив теоретичні та практичні аспекти конкурентоспроможного розвитку агробізнесу, акцентуючи увагу на стратегічному значенні інновацій для підвищення ефективності діяльності.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на широке висвітлення тематики інноваційного розвитку аграрної сфери в працях провідних вчених, недостатньо висвітленими залишаються аспекти фрагментарності інноваційного розвитку. В цьому ключі необхідною постає розробка системної моделі, яка б охоплювала всі етапи ланцюга доданої вартості та поєднувала технологічні, організаційні, економічні та інформаційні

складові, та забезпечувала б узгоджену взаємодію усіх компонентів.

Мета статті – розробка та обґрунтування моделі ефективного впровадження інновацій у сфері тваринництва та його переробки, яка забезпечить інтеграцію технологічних, організаційно-економічних та інформаційно-логістичних складових для підвищення продуктивності, конкурентоспроможності та сталого розвитку агропродовольчого сектору.

Виклад основних результатів дослідження. Інновації відіграють ключову роль в розвитку аграрної сфери, сприяючи підвищенню ефективності виробництва, збереженню природних ресурсів та забезпеченню продовольчої безпеки. В умовах глобальних викликів, пов'язаних із зміною клімату, демографічним зростанням та обмеженістю ресурсів, інноваційні технології стають визначальним фактором конкурентоспроможності аграрного сектору. До того ж, інновації виступають системним чинником трансформації агропромислового виробництва, сприяючи його модернізації, екологічній сталості та соціальній інтеграції. Специфіка застосування ключових понять теорії інновацій у сфері сільського господарства має низку характерних особливостей, яка зумовлена, передусім, інтеграцією технологічних процесів аграрного виробництва в природне середовище, участю живих організмів у виробничому циклі, а також можливістю трансформації самих цих організмів в об'єкти інноваційної діяльності.

На думку О. Кота, агроінноваціями слід вважати «...системні впровадження в аграрну сферу результатів науково-дослідницької роботи, що призводять до позитивних якісних та кількісних змін у характеристиці взаємозв'язків між біосферою та техносферою, а також поліпшують стан навколишнього середовища» [1]. У свою чергу, Н. С. Танклевська та Н. В. Кириченко трактують агроінновації як сукупність нових технічних засобів, технологічних методів і методик, що стосуються вирощування, зберігання або переробки продукції рослинництва і тваринництва [2]. До цієї категорії також відносяться сучасні технології обробітку ґрунту, результати селекційно-генетичних, біотехнологічних і біоінженерних досліджень, енергозберігаючі рішення, а також інноваційні підходи до управління, організації виробництва і праці. Усі ці нововведення спрямовані на підвищення врожайності, продуктивності, економічної ефективності, забезпечення екологічної безпеки та зміцнення конкурентоспроможності аграрних підприємств.

Л. М. Демиденко визначає агроінновації як результат інтелектуальної діяльності, заснований на використанні нових наукових знань, які безпосередньо або опосередковано вдосконалюють процес виробництва сільськогосподарської продукції, створюючи додаткову споживчу вартість і водночас сприяючи подальшому розвитку досліджуваного об'єкта [3].

О. Шпикуляк і М. Грицаєнко підкреслюють соціальну спрямованість аграрних інновацій, зазначаючи, що «...агроінновація – це перетворення в аграрній сфері, метою яких є одержання різних видів ефектів на основі задоволення певних соціальних потреб для забезпечення продовольчої безпеки країни» [4].

В агропромисловому виробництві інновації слід розглядати як впровадження у господарську практику результатів наукових досліджень і розробок, що спрямовані на підвищення ефективності аграрного виробництва. До таких інновацій належать, зокрема, створення та застосування нових сортів рослин, порід і видів тварин, кросів птиці, впровадження нових або удосконалених харчових продуктів, матеріалів і техніки, розробка і використання інноваційних технологій у рослинництві, тваринництві та переробній галузі. Окрім того, інновації в агросфері охоплюють нові форми організації виробництва, управління підприємствами та галузями, а також сучасні підходи до надання соціальних послуг на сільських територіях. Застосування таких інновацій сприяє не лише підвищенню продуктивності та конкурентоспроможності аграрного сектору, а й розвитку сталого сільського господарства, ефективному використанню ресурсів та поліпшенню якості життя сільського населення.

Інновації в тваринницькому секторі та в системах формування ланцюгів доданої вартості класифікуються за різними ознаками: за характером новизни, рівнем технологічності, напрямом впливу, а також місцем застосування у структурі ланцюга. У межах цієї класифікації можна виокремити такі основні типи: технологічні інновації, організаційно-управлінські інновації, логістичні інновації, маркетингові інновації, екологічні та соціальні інновації (рис. 1). Кожен з типів інновацій взаємопов'язаний з певною фазою ланцюгів доданої вартості: від первинного виробництва до кінцевого споживання. Синергія між цими компонентами формує інноваційно орієнтовану систему створення вартості, здатну оперативно адаптуватися до вимог ринку, екологічних викликів та змін у споживчій поведінці.

Формування ефективних ланцюгів доданої вартості в тваринництві та його переробній галузі є стратегічним напрямом забезпечення конкурентоспроможності агропродовольчого сектору, оскільки інновації виступають критичним інструментом оптимізації всіх етапів цього ланцюга – від первинного виробництва до кінцевого споживання, включаючи логістику, переробку, маркетинг і реалізацію. На первинному етапі ланцюга доданої вартості (вирощування тварин) інновації сприяють зростанню продуктивності та зниженню витрат через використання сучасних селекційних методів, автоматизованих систем годівлі, цифрового моніторингу стану здоров'я тварин та впровадження smart-ферм, що забезпечує не лише економічний ефект, а й стабільність

якості сировини, що є передумовою ефективної переробки.

У сфері переробки тваринницької продукції впровадження інновацій орієнтоване на покращення технологій зберігання, обробки та пакування продукції, з урахуванням стандартів безпечності (HACCP, ISO). Застосування енергоефективного обладнання, екологічних технологій та цифрових рішень (blockchain для простежуваності продукту, автоматизовані виробничі лінії) підвищує рівень довіри споживачів і забезпечує додаткову цінність продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках.

На етапі дистрибуції інновації дозволяють оптимізувати логістичні процеси, забезпечити контроль за температурним режимом та зменшити втрати, оскільки інструменти цифрового маркетингу, використання CRM-систем, а також елементи прямих продажів (фермерські онлайн-платформи) сприяють більшій прозорості взаємодії між виробником та кінцевим споживачем, посилюючи цінність бренду та лояльність клієнта. Таким чином, інноваційні підходи забезпечують інтегрованість усіх компонентів ланцюга доданої вартості, сприяючи не лише економічній ефективності, а й соціальній відповідаль-

Класифікація інновацій у тваринництві та формуванні ланцюгів доданої вартості

Рис. 1. Класифікація інновацій

Джерело: удосконалено авторами

ності виробництва, вони формують передумови для створення замкнутих, високотехнологічних аграрних кластерів, що відповідають принципам сталого розвитку та сучасним очікуванням ринку.

За умов зростаючої потреби у модернізації агропромислового комплексу України актуалізується необхідність формування ефективної моделі інноваційного розвитку тваринництва та його переробки. Ефективне впровадження інновацій у тваринництві та його переробці передбачає створення інтегрованої моделі, яка поєднує технологічні, організаційно-економічні та інформаційні компоненти (рис. 2). Така структурна архітектура дозволяє точно ідентифікувати функціональне навантаження кожного елемента системи та оцінити його внесок у загальну ефективність.

Модель доцільно розглядати як структурно-функціональну систему, яка забезпечує стаке зростання доданої вартості на усіх етапах виробничого ланцюга. Застосування структурно-функціонального підходу дозволяє представити модель як цілісну систему, в якій кожен компонент виконує визначені функції для досягнення спільної мети – зростання доданої вартості продукції. Структурний компонент моделі охоплює три ключові підсистеми: технологічну, економічну та інформаційно-логістичну, їх узгоджена взаємодія забезпечує послідовне проходження інновацій через усі етапи виробничо-переробного ланцюга – від первинного виробництва до кінцевого споживача.

Функціональний компонент моделі передбачає реалізацію таких основних функцій:

– Інноваційно-виробничої – впровадження новітніх технологій утримання, годівлі, селекції та ветеринарного обслуговування тварин;

– Переробної – застосування технологій глибокої переробки, біоінженерії, методів пакування й збереження якості продукції;

– Економічної – формування бізнес-моделей з високою доданою вартістю, залучення інвестицій, зниження трансакційних витрат;

– Логістичної – оптимізація ланцюгів постачання, розвиток інфраструктури збуту, впровадження traceability-систем;

– Інформаційно-аналітичної – використання цифрових технологій, аналітики великих даних, управлінських платформ.

Модель є динамічною та адаптивною, що дозволяє коригувати функціональні механізми в умовах зовнішніх викликів, таких як зміни клімату, війна, порушення логістики або зрушення в глобальних торговельних тенденціях, її ефективність проявляється у підвищенні продуктивності, покращенні якості продукції, розширенні ринків збуту та зміцненні продовольчої безпеки. Отже, структурно-функціональний підхід забезпечує глибоке розуміння взаємозв'язків між окремими елементами інноваційного процесу, а також дозволяє проектувати і впроваджувати стратегії сталого розвитку тваринництва,

Рис. 2. Модель ефективного впровадження інновацій

Джерело: удосконалено авторами

що ґрунтуються на системності, взаємодії та інституційній узгодженості.

В сучасних умовах глобальної трансформації агропродовольчих систем стратегія впровадження інновацій у тваринництві та його переробці має ґрунтуватися на цілісному та структурованому підході. Запропонована стратегія реалізації моделі ефектив-

ного інноваційного розвитку передбачає поетапну інтеграцію технологічних, організаційно-економічних та інформаційно-логістичних складових з метою формування конкурентоспроможного ланцюга доданої вартості (рис. 3).

Аналітично-підготовчий етап передбачає всебічну оцінку стану галузі тваринництва, виявлення

Рис. 3. Алгоритм стратегії реалізації моделі ефективного інноваційного розвитку

Джерело: авторська розробка

«вузьких місць» у виробничих і переробних процесах, а також визначення інноваційних пріоритетів із урахуванням регіональних особливостей, економічного потенціалу та екологічних обмежень.

Інституційно-організаційний етап акцентує увагу на створенні сприятливого інституційного середовища для інноваційної діяльності, зокрема формування кластерних структур, технопарків, центрів трансферу технологій та розвитку державно-приватного партнерства. Важливим чинником успіху є модернізація нормативно-правової бази та узгодження її з вимогами міжнародного агропродовольчого ринку.

Технологічно-впроваджувальний етап полягає у практичному запровадженні інноваційних рішень у виробничих і переробних процесах, зокрема, використання високотехнологічного обладнання, біотехнологій, цифрових платформ управління та систем моніторингу продуктивності й біобезпеки тварин.

Економіко-логістичний етап спрямований на розбудову ефективної інфраструктури руху продукції, впровадження систем простежуваності, логістичну оптимізацію та розвиток механізмів гарантування якості продукції тваринництва з високим рівнем доданої вартості.

Освітньо-комунікаційний етап охоплює системну роботу з підвищення кваліфікації кадрів, розвиток аграрної освіти й інноваційної культури серед виробників, не менш важливою є популяризація сучасних технологій шляхом демонстраційних майданчиків, тренінгів і консультативної підтримки.

Етап моніторингу та коригування передбачає створення системи індикаторів ефективності реалізації стратегії (KPI), проведення регулярного аналізу результатів, а також адаптацію підходів до впровадження інновацій відповідно до внутрішніх змін і зовнішніх викликів.

Зазначена стратегія базується на принципах системності, адаптивності та стійкості, що дає змогу не лише модернізувати галузь тваринництва, а й забезпечити довготривалу конкурентну перевагу на світовому аграрному ринку.

Висновки. Інновації за сучасних умов виступають запорукою підвищення ефективності та конкурентоспроможності тваринництва та його переробки. Розроблена в дослідженні структурно-функціональна модель ефективного впровадження інновацій забезпечить інтеграцію технологічних, організаційно-економічних та інформаційно-логістичних компонентів, та сформує єдиний ланцюг доданої вартості від первинного виробництва до кінцевого споживання.

Запропонована модель дозволить: системно підходити до впровадження інновацій на всіх етапах виробничого процесу; підвищувати продуктивність, якість продукції та економічну ефективність підприємств; зміцнювати продовольчу безпеку та екологічну сталість агропродовольчого сектору; формувати високотехнологічні та адаптивні ланцюги доданої вартості, здатні реагувати на зміни зовнішнього середовища; забезпечувати соціальну інтеграцію та розвиток інноваційної культури серед виробників.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Кот О. В. Теоретичні аспекти інноваційного розвитку аграрного сектору економіки та його організаційно-економічне забезпечення. *Проблеми науки*. 2008. № 9. С. 30–37.
2. Танклевська Н. С., Коковіхін С. В., Кириченко Н. В. Інноваційні підходи до розвитку зрошуваних меліорацій на локальному та регіональному рівнях. *Ефективна економіка* 2013. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2103>
3. Демиденко Л. М. Організаційно-економічні напрями інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Економічні науки*. 2016. Вип. 20(1). С. 72–75.
4. Шпикуляк О. Г., Грицаєнко М. І. Розвиток інноваційної діяльності в аграрній сфері: менеджмент та ефективність: Монографія. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 424 с.
5. Білінська В. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2015. Вип. 7. С. 74–80.
6. Волощук К. Б., Лісевич Н. А. Особливості інноваційно-інвестиційного розвитку виробництва продукції тваринництва агропромисловими підприємствами. *Інноваційна економіка*. 2019. № 3. С. 12–17.
7. Мазуренко О. В. Розвиток інноваційно-орієнтованого свинарства: концептуальний підхід. *Економіка АПК*. 2015. № 4. С. 71–76.
8. Андрушків Б. М. Модернізація підприємств як конкурентна перевага організаційно-економічного розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2022. Вип. 3. С. 198–203.
9. Гацько А. Ф Конкурентоспроможний розвиток суб'єктів агробізнесу: теорія та практика. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2018. Вип. 193. С. 139–149.

REFERENCES

1. Kot, O. V. (2008). Teoretychni aspekty innovatsiinoho rozvytku ahrarnoho sektoru ekonomiky ta yoho orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia [Theoretical aspects of innovative development of the agricultural sector and its organizational-economic support]. *Problemy nauky – Problems of Science*, 9, 30–37 [in Ukrainian].
2. Tanklevska, N. S., Kokovikhin, S. V., & Kyrychenko, N. V. (2013). Innovatsiini pidkhody do rozvytku zroshuvanikh melioratsii na lokalnomu ta rehionalnomu rivni [Innovative approaches to the development of irrigated land at local and regional levels]. *Efektivna ekonomika – Efficient Economy*, 6. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2103> [in Ukrainian].

3. Demidenko, L. M. (2016). Orhanizatsiino-ekonomichni napriamy innovatsiinoho rozvytku silskoho hospodarstva [Organizational and economic directions of innovative development of agricultural enterprises]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, 20(1), 72–75 [in Ukrainian].
4. Shpykuliak, O. H., & Hrytsaienko, M. I. (2016). Rozvytok innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi: menedzhment ta efektyvnist [Development of innovative activity in the agricultural sector: management and efficiency]. Kherson: OLDI-PLUS [in Ukrainian].
5. Bilinska, V. (2015). Suchasni innovatsiini tekhnolohii v silskomu hospodarstvi: osnovna kharakterystyka ta perspektyvy vprovadzhenia [Modern innovative technologies in agriculture: main characteristics and implementation prospects]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 7, 74–80 [in Ukrainian].
6. Voloshchuk, K. B., & Lisevych, N. A. (2019). Osoblyvosti innovatsiino-investytsiinoho rozvytku vyrobnytstva produktsii tvarynnystva ahropromyslovymy pidpriemstvamy [Features of innovative-investment development of livestock production by agro-industrial enterprises]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative Economy*, 3, 12–17 [in Ukrainian].
7. Mazurenko, O. V. (2015). Rozvytok innovatsiino-orientovanoho svynarstva: kontseptualnyi pidkhid [Development of innovation-oriented pig farming: conceptual approach]. *Ekonomika APK – Economy of Agro-Industrial Complex*, 4, 71–76 [in Ukrainian].
8. Andrushkiv, B. M. (2022). Modernizatsiia pidpriemstv yak konkurentna perevaha orhanizatsiino-ekonomichnoho rozvytku [Modernization of enterprises as a competitive advantage of organizational-economic development]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and National Problems of Economy*, 3, 198–203 [in Ukrainian].
9. Hatsko, A. F. (2018). Konkurentospromozhnyi rozvytok subiektiv ahrobiznesu: teoriia ta praktyka [Competitive development of agribusiness entities: theory and practice]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu silskoho hospodarstva imeni Petra Vasylenka – Bulletin of Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture*, 193, 139–149 [in Ukrainian].

Стаття надійшла: 13.05.2024

Стаття прийнята: 02.06.2024

Стаття опублікована: 20.06.2024